

Sammendrag

Ved utgangen av 2009 hadde 124 kommuner etablert kommunale oppreisningsordninger for tidligere barnehjemsbarn. Over halvparten av Norges befolkning bor i kommuner med oppreisningsordninger. Til sammen var det 30 ulike oppreisningsordninger. Av disse var 22 organisert som enkeltkommunale oppreisningsordninger. For de øvrige oppreisningsordningene hadde flere kommuner gått sammen om en felles oppreisningsordning. Sju fylkeskommuner deltok i slike interkommunale oppreisningsordninger. Ved inngangen av 2010 var 10 oppreisningsordninger som omfattet 59 kommuner avsluttet. 9 oppreisningsordninger som omfattet 48 kommuner var vedtatt, men hadde ikke åpnet for søknader.

Kartleggingen viser variasjoner mellom de ulike oppreisningsordninger, både med hensyn til organisering og innretning. De fleste oppreisningsordninger har en varighet på to år. Med ett unntak er alle oppreisningsordninger organisert rundt et sett av vedtekter som angir formål, saksbehandling og hvilke kriterier som skal legges til grunn ved behandling av søknad om oppreisning. Flertallet av oppreisningsordningene har utvalg som treffer vedtak om oppreisning. Det er noe variasjon i utvalgenes sammensetning og hvorvidt medlemmene har tilknytning enten gjennom politisk verv eller gjennom arbeidstilknytning til kommunen. Til de fleste utvalg er det tilknyttet et sekretariat, som har som oppgave å motta søknader, forberede saker og avgi innstillinger til oppreisningsutvalget. Bortsett fra billighetserstatningsordningen i Bergen kan vedtak om kommunal oppreisning påklages og omgjøres etter forvaltningslovens § 28. I midlertidig forskrift 2004 (som ble forlenget i 2008) fikk Bergen kommune fritak fra forvaltningslovens klagebestemmelse.

Gjennom oppreisningsordningene tar kommunene moralsk ansvar og gir en unnskyldning til personer som har opplevd overgrep og omsorgssvikt mens de sto under offentlig omsorg. Ut over dette er det variasjon i hvordan oppreisningsordningene er innrettet, det vil si hvem som er målgruppen og hva kommunen tar ansvar for gjennom oppreisningsordningene. De fleste av oppreisningsordningene er innrettet rundt kommunens plasseringsansvar, mens et mindretall er innrettet rundt tilsynsansvaret som kommunen hadde for barnehjem og fosterhjem. Det er også variasjon i hvem som er målgruppen for oppreisningsordningen. Kategorien barnehjemsbarn dekkes i alle oppreisningsordninger, og med unntak av 4 ordninger er alle innrettet mot fosterhjemsbarn. For 2 av oppreisningsordningene forutsettes det at søker at søker har blitt tilkjent erstatning etter statens rettferdsvederlagsordning for å bli tilkjent kommunal oppreisning. Det er også ulikt hvilken tidsperiode de enkelte oppreisningsordningene gjelder for. De fleste oppreisningsordninger er avgrenset i tid ut fra det norske barnevernets organisatoriske historie. Måten oppreisningsbeløpet

fastsettes samsvarer på en del punkter mellom flere oppreisningsordninger. For flere oppreisningsordninger er det fastsatt ulike beløpskategorier som oppreisningen gis etter. Den største forskjellen mellom ordningene ligger i den store variasjonen på oppreisningsbeløpet som blir innvilget. Maksimal oppreisningsbeløp varierer fra 100 000 kroner til 750 000 kroner. Innad i flere oppreisningsordninger er det også et betydelig spenn mellom laveste og høyeste oppreisningsbeløp. Det mest vanlige spennet er fra 200 000 kroner til 725 000 kroner. Det er også variasjon mellom oppreisningsordningene i forhold til regler for avkortning av oppreisningsbeløpet. For flertallet av oppreisningsordningene avkortes oppreisningsbeløpet dersom søker er tilkjent rettferdsvederlag fra staten eller oppreisning fra andre kommuner. For 2 oppreisningsordninger er reglene om avkortning snudd på hodet ved at kommunal oppreisning forutsetter at søker har blitt tilkjent statlig rettferdsvederlag.

Fra alle 30 oppreisningsordningene som omfatter 124 kommuner har kartleggingen innhentet informasjon om antall søknader, realitetsbehandlede søknader, innvilgede søknader og oppreisningsutbetalinger for 20 ordninger som omfatter 60 kommuner. For disse 20 oppreisningsordningene er det oppgitt at 2637 søkere av 3987 søkere har blitt tilkjent oppreisning.

Til sammen er over 1,3 milliarder kroner betalt ut i oppreisning for tidligere barnehjemsbarn. Denne summen vil bli høyere når de andre oppreisningsordningene er avsluttet. Kartleggingen ga kunnskap om at noen kommuner uten oppreisningsordninger betaler ut oppreisning til tidligere barnevernsbarn etter en individuell behandling. Det er derfor grunn til å tro at summen av alle kommunale oppreisningsutbetalinger også er noe høyere enn det beløpet som er angitt ovenfor.